

**COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS**

© This translation was done by Teodor Papuc. Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Prezenta traducere a fost făcută de către dl Teodor Papuc. Permisuniunea de a o publica a fost acordată doar în scopul includerii acesteia în baza de date HUDOC.

CURTEA (CAMERA)

CAUZA OTTO-PREMINGER-INSTITUT c. AUSTRIEI

(Cererea nr. 13470/87)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

20 septembrie 1994

În cauza Otto-Preminger-Institut c. Austriei*,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, reunită, în conformitate cu articolul 43 (art. 43) din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale („Convenția”) și prevederile relevante din Regulamentul Curții, într-o Cameră compusă din judecătorii:

DI R. RYSSDAL, Președinte,

DI F. GÖLCÜKLÜ,

DI F. MATSCHER,

DI B. WALSH,

DI R. MACDONALD,

Dna E. PALM,

DI R. PEKKANEN,

DI J. MAKARCZYK,

DI D. GOTCHEV,

și DI M.-A. EISSEN, *Grefier*, și DI H. PETZOLD, *Grefier adjunct*,

Deliberând în camera de consiliu, pe 25 noiembrie 1993 și pe 20 aprilie și 23 august 1994,

Pronunță următoarea hotărâre, adoptată la ultima dintre datele menționate:

PROCEDURA

1. Cauza a fost deferită Curții de către Comisia Europeană a Drepturilor Omului („Comisia”) pe 7 aprilie 1993 și de către Guvernul Republicii Austria („Guvernul”) pe 14 mai 1993, în interiorul limitei de trei luni prevăzute de articolul 32 para. 1 și articolul 47 (art. 32-1, art. 47) din Convenție. La originea cauzei stă o cerere (nr. 13470/87) îndreptată împotriva Austriei, depusă la Comisie, în temeiul articolului 25 (art. 25), pe 6 octombrie 1987 de către o asociație privată cu personalitate juridică în baza legii austriece, Otto-Preminger-Institut für audiovisuelle Mediengestaltung (OPI).

În solicitarea Comisiei s-a făcut referire la articolele 44 și 48 (art. 44, art. 48) și la declarația prin care Austria a recunoscut jurisdicția obligatorie a Curții (articolul 46) (art. 46); în cererea Guvernului s-a făcut referire la articolele 44 și 48 (art. 44, art. 48). Obiectul solicitării și al cererii a fost obținerea unei decizii prin care să se stabilească dacă faptele cauzei reprezentau o încălcare a obligațiilor decurgând din articolul 10 (art. 10) de către statul pârât.

* Nota Grefei. Cauza este numerotată cu 11/1993/406/485. Primul număr semnifică poziția cauzei pe lista cauzelor trimise Curții în anii relevanți (al doilea număr). Ultimele două numere indică poziția cauzei în lista trimise Curții de la crearea acesteia și în lista cererilor originale corespunzătoare trimise Comisiei.

2. Ca răspuns la ancheta întreprinsă în conformitate cu regula 33 para. 3 (d) din Regulamentul Curții, asociația reclamantă a declarat că ar dori să participe în cadrul procesului și și-a desemnat un avocat care să o reprezinte (regula 30).

3. Din Camera ce urma a fi constituită făcea parte ex officio dl F. Matscher, judecătorul ales de naționalitate austriacă (articolul 43 din Convenție) (art. 43), și dl R. Ryssdal, Președintele Curții (regula 21 para. 3 (b)). Pe 23 aprilie 1993, în prezența Grefierului, Președintele a tras la sorți numele celorlalți șapte membri, și anume dl F. Gölcüklü, dl B. Walsh, dl R. Macdonald, dna E. Palm, dl R. Pekkanen, dl J. Makarczyk și dl D. Gotchev (Articolul 43 în fine din Convenție și regula 21 para. 4) (art. 43).

4. În calitate de Președinte al Camerei (regula 21 para. 5), dl Ryssdal, l-a consultat, prin intermediul grefierului, pe agentul guvernamental, pe reprezentantul asociației reclamante și pe delegatul Comisiei asupra organizării procesului (Regula 37 para. 1 și 38). În conformitate cu ordinele stabilite în consecință, Grefierul a primit memoriul Guvernului pe 24 septembrie 1993 și memoriu reclamantei pe 1 octombrie 1993. Secretarul Comisiei l-a informat pe Grefier despre faptul că delegatul își va prezenta observațiile în cadrul audierii.

5. Pe 2 septembrie 1993, Președintele a permis introducerea în proces a două organizații non-guvernamentale, „articolul 19” și *Interights*, pentru a prezenta observații scrise cu privire la aspectele speciale ale cauzei (regula para. 1). Observațiile acestora au fost primite la grefă pe 15 octombrie.

6. Pe 14 octombrie 1993, Comisia a prezentat documente pe care i le-a solicitat Grefierul, conform instrucțiunilor date de către Președinte.

7. Pe 27 octombrie 1993, Camera a decis în temeiul regulii 41 para. 1 să vizioneze filmul *Das Liebeskonzil*, așa cum a solicitat reclamanta. Pe 23 noiembrie 1993 a avut loc o proiecție în privat.

8. În conformitate cu decizia Președintelui, audierea publică a avut loc în Palatul Drepturilor Omului din Strasbourg, pe 24 noiembrie.

S-au prezentat în fața Curții:

- din partea Guvernului

Dl W. OKRESEK, șeful Direcției de Afaceri Externe,
Departamentul pentru Constituție, Cancelaria Federală,
Agent,

Dl C. MAYERHOFER, Ministrul federal al Justiției,

Dl M. SCHMIDT, Ministrul federal al Afacerilor Externe, *Consilieri;*

- din partea Comisiei

Dl M.P. PELLONPÄÄ, *Delegat;*

- pentru asociația reclamantă

Dl F. HÖPFEL, profesor de drept

în cadrul Universității din Innsbruck, *Verteidiger in Strafsachen,*
Consultant.

Curtea a audiat adresele acestora, precum și răspunsurile la întrebările adresate lor.

SITUAȚIA DE FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE SPECIALE ALE CAUZEI

9. Reclamanta, Otto-Preminger-Institut für audiovisuelle Mediengestaltung (OPI), este o asociație privată înființată în temeiul legii austriece, cu sediul în Innsbruck. Potrivit propriului statut, asociația este o organizație non-profit, al cărei scop general este să promoveze creativitatea, comunicarea și divertismentul prin intermediul presei audio-vizuale. Activitățile sale includ gestiunea unui cinematograf cu denumirea de „Cinematograph”, în Innsbruck.

10. Asociația reclamantă a anunțat o serie de șase proiecții ale filmului *Das Liebeskonzil* („Consiliu în cer”) de Werner Schroeter (a se vedea paragraful 22 de mai jos), care ar fi fost accesibile publicului larg. Prima proiecție a fost programată pentru 13 mai 1985. Ele trebuiau să aibă loc la ora 10.00 p.m., afară de o proiecție matinală din 19 mai, la ora 4 p.m.

Anunțul a fost făcut printr-un buletin informativ distribuit de către OPI celor 2,700 de membri ai săi, precum și prin afișarea pe diferite panouri din Innsbruck, inclusiv pe cel aparținând Cinematograph. Anunțul menționa următoarele:

„Tragi-comedia lui Oskar Panizza ce a avut loc în Cer a fost filmată de către Schroeter la un spectacol de la Teatro Belli din Roma și aranjat, în contextul reconstituirii procesului și condamnării scriitorului din 1895 pentru blasfemie. Panizza pornește de la premiza că sifilisul a fost pedeapsa divină pentru adulterul și păcatele omului din perioada Renașterii, în special la curtea Papei Alexandru al VI-lea de Borgia. În filmul lui Schroeter, purtând însemnele puterii lumești, reprezentanții lui Dumnezeu pe Pământ se aseamănă îndeaproape cu protagoniștii cerești.

Sunt expuse imagini banale și absurdități ale crezului creștin într-o manieră caricaturală și este analizată relația dintre credințele religioase și mecanismele universale de opresiune.”

În plus, buletinul informativ prevedea o atenționare potrivit căreia, în conformitate cu Legea tiroleză privind activitatea cinematografelor (*Tiroler Lichtspielgesetz*), persoanelor sub șaptesprezece ani le era interzisă vizionarea filmului.

Un ziar regional a anunțat de asemenea titlul filmului, data și locul proiecției acestuia, fără a da detalii despre conținutul său.

11. La cererea diecezei Bisericii Romano-Catolice din Innsbruck, Ministerul Public a început procedurile penale împotriva administratorului OPI, dl Dietmar Zingl, pe 10 mai 1985. Acuzația privea „denigrarea

doctrinelor religioase” (*Herabwürdigung religiöser Lehren*), faptă interzisă prin secțiunea 188 din Codul Penal (*Strafgesetzbuch* – a se vedea paragraful 25 de mai jos).

12. Pe 12 mai 1985, după ce filmul a fost proiectat în cadrul unei sesiuni private în prezența unui judecător de serviciu (*Journalrichter*), procurorul a înaintat o cerere pentru aplicarea sechestrului, în temeiul secțiunii 36 a Legii privind presa (*Mediengesetz* – a se vedea paragraful 29 de mai jos). Cererea a fost admisă de către Tribunalul Regional din Innsbruck (*Landesgericht*) în aceeași zi. Drept rezultat, proiecțiile publice anunțate de către OPI, prima dintre ele fiind programată pentru ziua următoare, nu au avut loc.

În schimb, celor care au fost prezenți în timpul primei proiecții programate li s-a citit scenariul și s-a purtat o discuție.

Cum dl Zingl a returnat filmul distribuitorului, compania „Czerny” din Viena, el a fost confiscat la sediul celei din urmă, pe 11 iunie 1985.

13. Pe 30 iulie 1985 a fost respins apelul dlui Mr Zingl împotriva ordonanței de aplicare a sechestrului, introdus la Curtea de Apel din Innsbruck (*Oberlandesgericht*). Curtea de Apel a considerat că libertatea artei a fost limitată în mod necesar de drepturile altora la libertatea religiei, precum și prin sarcina statului de a asigura o societate bazată pe ordine și toleranță. Aceasta a mai reținut că indignarea a fost „justificată” în scopurile urmărite prin secțiunea 188 din Codul Penal doar dacă obiectul ei era de natură să ofenseze trăirile religioase ale unei persoane medii cu o sensibilitate religioasă normală. Condiția a fost îndeplinită în speță și sechestrul asupra filmului ar putea fi ordonat în principiu, cel puțin în cadrul „procedurii obiective” (a se vedea paragraful 28 de mai jos). Persiflarea deplină a sentimentului religios a depășit orice interes pe care publicul larg îl poate avea pentru informație sau interesele financiare ale persoanelor care doresc să proiecteze filmul.

14. Pe 24 octombrie 1985, urmărirea penală împotriva dlui Zingl a fost întreruptă și cazul a continuat în forma „procedurii obiective”, în temeiul secțiunii 33 para. 2 din Legea privind presa, care vizau anularea filmului.

15. Pe 10 octombrie 1986 a avut loc un proces în fața Tribunalului Regional din Innsbruck. Filmul a fost proiectat din nou într-o sesiune închisă; conținutul său a fost descris în detaliu în înregistrarea audierii.

Dl Zingl apare în înregistrarea oficială a audierii în calitate de martor. El a declarat că a trimis înapoi filmul către distribuitor după emiterea ordonanței de aplicare a sechestrului pentru că nu a mai vrut să aibă de-a face cu această chestiune.

Din hotărâre – a fost comunicată în aceeași zi – rezultă că dl Zingl era considerat ca fiind „parte interesată posibil răspunzătoare” (*Haftungsbeteiligter*).

Tribunalul Regional a constatat că trebuie să se stabilească dacă distribuitorul filmului a renunțat la dreptul său de a fi ascultat și a consimțit la distrugerea exemplarului de film.

16. În hotărârea sa, Tribunalul Regional a dispus confiscarea filmului. Acesta a reținut:

„Proiecția publică a filmului *Das Liebeskonzil* programată pentru 13 mai 1985, în care Dumnezeu-Tatăl este prezentat atât în imagini, cât și în text drept senil, idiot impotent, Hristos ca un cretin și Maica Domnului ca o femeie desfrânată, cu un mod de exprimare corespunzător, și în care Împărăția este ridiculizată, se încadrează în definiția infracțiunii de denigrare a percepțelor religioase, așa cum este prevăzut în secțiunea 188 din Codul Penal.”

Motivarea Curții a inclus și următoarele:

„Condițiile secțiunii 188 din Codul Penal sunt îndeplinite în mod obiectiv prin această portretizare a personajelor divine – Dumnezeu-Tatăl, Maica Domnului și Iisus Hristos sunt figurile centrale în doctrina și practica religioasă romano-catolică, fiind de o deosebită importanță, de asemenea, pentru înțelegerea religiei de către credincioși –, ca și prin expresiile menționate mai sus privind Împărăția, care este una dintre cele mai importante taine ale confesiunii romano-catolice, cu atât mai mult dacă avem în vedere caracterul general al filmului de atac la adresa confesiunilor creștine ...

... Articolul 17a al Legea Fundamentală (*Staatsgrundgesetz*) garantează libertatea creației artistice, precum și publicarea și predarea artei. Domeniul de aplicare al dispozițiilor privind libertatea artei a fost extins (prin introducerea acestui articol) în sensul în care este protejată orice formă de exprimare artistică, iar limitările libertății artei nu mai sunt posibile prin intermediul unei prevederi legale exprese, ci pot avea loc doar prin limitările inerente acestei libertăți Libertatea artei nu poate fi nelimitată. Limitări ale libertății artei se găsesc, în primul rând, în alte drepturi și libertăți fundamentale garantate de Constituție (precum libertatea religiei și conștiinței), iar în al doilea rând, din nevoia unei forme ordonate de coexistență umană bazată pe toleranță, și în final în încălcările flagrante și extreme ale altor interese protejate de lege (*Verletzung anderer rechtlich geschützter Güter*), circumstanțele specifice trebuind să fie cântărite în mod comparat, ținându-se cont de toate considerațiile relevante ...

Faptul că sunt îndeplinite condițiile secțiunii 188 din Codul Penal nu trebuie interpretat în mod automat că a fost atinsă limita libertății artei, libertate garantată de articolul 17a din Legea Fundamentală. Cu toate acestea, având în vedere considerațiile de mai sus și gravitatea specială din prezenta speță – care vizează un film destinat în primul rând a provoca și care țintește în Biserică – a încălcărilor multiple și prelungite ale intereselor protejate de lege, dreptul fundamental al libertății artei se va situa, în prezentul caz, al doilea.

...”

17. Dl Zingl a înaintat un apel împotriva hotărârii Tribunalului Regional, prezentând o declarație semnată de 350 de persoane care protestau împotriva liberului acces la o lucrare artistică, și susținând că secțiunea 188 din Codul Penal nu a fost interpretată în concordanță cu libertatea artei garantată de articolul 17a din Legea Fundamentală.

Curtea de Apel din Innsbruck a declarat apelul inadmisibil pe 25 martie 1987. Aceasta a reținut că dl Zingl nu are calitate procesuală, el nefiind proprietarul drepturilor de autor asupra filmului. Hotărârea a fost comunicată OPI pe 7 aprilie 1987.

18. Solicitat de către avocatul asociației reclamante, pe atunci Ministrul Educației, Artei și Sportului, dl Hilde Hawlicek, a scris o adresă privată către Procurorul General (*Generalprokurator*) sugerând promovarea unui recurs în interesul legii (*Nichtigkeitsbeschwerde zur Wahrung des Gesetzes*) în fața Curții Supreme (*Oberster Gerichtshof*). Adresa era datată cu 18 mai 1987 și menționa, *inter alia*, articolul 10 (art. 10) din Convenție.

Procurorul General a decis pe 26 iulie 1988 că nu exista niciun motiv pentru a se cere un asemenea recurs în interesul legii. Decizia menționa, *inter alia*, că Procuratura Generală (*Generalprokuratur*) a constatat de mult timp faptul că libertatea artei a fost limitată de alte drepturi fundamentale și s-a referit la hotărârea Curții Supreme în speța privind filmul *Das Gespenst* („The Ghost” – a se vedea paragraful 26 de mai jos); în opinia Procurorului General, în acea speță Curtea Supremă „cel puțin nu a negat” acel punct de vedere („Diese Auffassung ... wurde vom Obersten Gerichtshof ... zumindest nicht mißbilligt”).

19. De atunci, în Austria s-au jucat spectacole de teatru după piesa originală: în Vienna, în noiembrie 1991, și în Innsbruck, în octombrie 1992. În Viena, organele de urmărire penală nu au întreprins nicio acțiune. În Innsbruck, au fost depuse mai multe plângeri penale (*Strafanzeigen*) de către particulari; au fost efectuate cercetări preliminare, după care organele de urmărire penală au decis să întrerupă procedurile.

II. FILMUL „DAS LIEBESKONZIL”

20. Piesa pe care se bazează filmul a fost semnată de Oskar Panizza și publicată în 1894. În 1895, Panizza a fost găsit vinovat de către Curtea cu Juri din Munich (*Schwurgericht*) pentru săvârșirea de „crime împotriva religiei” și condamnat la pedeapsa închisorii. Piesa a fost interzisă în Germania, deși era tipărită în continuare în altă parte.

21. Piesa îl descria pe Dumnezeu-Tatăl ca fiind bătrân, infirm și incapabil, pe Iisus Hristos ca pe „băiatul mamei” de o inteligență redusă și pe Fecioara Maria, evident răspunzătoare, ca pe o depravată fără principii. Împreună, ei au decis că omenirea trebuie pedepsită pentru imoralitatea sa. Au respins posibilitatea distrugerii totale în favoarea unei forme de pedeapsă care le-ar fi lăsat oamenilor atât „nevoia de mântuire”, cât și „capacitatea de răscumpărare”. Nepricepându-se să inventeze o astfel de pedeapsă de unii singuri, au decis să-l cheme pe diavol în ajutor.

Diavolul sugerează ideea unei boli cu transmitere sexuală, astfel încât bărbații și femeile se vor infecta reciproc, fără a-și da seama; el procrează împreună cu Salome pentru a li se naște o fiică ce va răspândi boala în întreaga omenire. Simptomele descrise de diavol sunt cele ale sifilisului.

Drept răsplată a sa, diavolul cere libertatea gândirii; Maria spune că se va „gândi la aceasta”. Diavolul o trimite apoi pe fiica sa să-și facă treaba, mai întâi printre cei care reprezentau puterea mondială, apoi la curtea papală, la

episcopi, la mănăstirile de maici și de călugări și, în final, la oamenii obișnuiți.

22. Filmul, în regia lui Werner Schroeter, a fost lansat în 1981. Acesta începe și sfârșește cu scene pretins a fi avut loc în cadrul procesului din Panizza, în 1895. Între acestea, rulează un spectacol al piesei care a avut loc la Teatro Belli din Roma. Filmul portretizează dumnezeul religiei iudaice, al religiei creștine și al religiei islamice ca fiind un bătrân aparent senil care se prosternă în fața diavolului și pe care îl sărută adânc, numindu-l prieten al său. De asemenea, acesta este prezentat ca jurând pe diavol. Alte scene o arată pe Fecioara Maria permițând să i se citească o poveste obscenă, precum și manifestarea unui anumit grad de tensiune erotică între Fecioara Maria și diavol. Iisus Hristos, aflat la maturitate, este prezentat ca fiind insuficient mental de grad inferior, iar într-una dintre scene este arătat cum încearcă să mângâie și să sărute senzual sânii mamei sale, în timp ce aceasta îl lasă. Dumnezeu, Fecioara Maria și Hristos sunt arătați în film aplaudându-l pe diavol.

III. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE RELEVANTE

23. Libertatea religiei este garantată de articolul 14 din Legea Fundamentală, care prevede următoarele:

„(1) Libertatea deplină a credințelor și conștiinței este garantată tuturor.

(2) Exercițarea drepturilor civile și politice trebuie să fie liberă de confesiunile religioase; cu toate acestea, confesiunile religioase nu pot sta în calea obligațiilor de natură civică.

(3) Nimeni nu poate fi obligat să ia parte la vreo acțiune bisericească sau să participe la vreo asemenea sărbătoare, decât în temeiul unei puteri conferite de lege unei alte persoane sub a cărei autoritate se află.”

24. Libertatea artei este garantată de articolul 17a din Legea Fundamentală, care prevede următoarele:

„Se asigură libertatea creației artistice, a publicării și predării artei.”

25. Secțiunea 188 din Codul Penal prevede următoarele:

„Orice persoană, în condițiile în care comportamentul său este de natură să provoace o indignare justificată, să discrediteze sau să insulte o persoană sau un obiect care este un simbol al venerației de către o biserică sau o comunitate religioasă aflată în țară, ori o dogmă, un obicei sau o instituție legiuită a unei asemenea biserici sau comunități religioase, este pasibilă de pedeapsa închisorii de până la șase luni sau o amendă de până la 360 de rate zilnice.”

26. Principala hotărâre a Curții Supreme privind relația dintre cele două prevederi de mai sus a fost pronunțată după introducerea unui recurs în interesul legii de către Procurorul General într-un caz legat de confiscarea filmului *Das Gespenst* („The Ghost”), de Herbert Achternbusch. Deși argumentele au fost respinse din motive pur formale fără vreo decizie cu

privire la fond, din hotărâre reieșea indirect că dacă o operă artistică afectează libertatea unui cult religios garantată de articolul 14 din Legea Fundamentală, acest fapt poate constitui un abuz de libertate a expresiei artistice și este, prin urmare, contrar legii (hotărârea din 19 decembrie 1985, *Medien und Recht* (Media și legea) 1986, nr. 2, p. 15).

27. Delictul de presă (*Medieninhaltsdelikt*) este definit ca fiind „un act ce implică răspunderea impusă de o sancțiune judiciară, comis prin conținutul unei modalități de publicare, constând într-o comunicare sau o manifestare ce are drept țință un număr relativ mare de persoane” (secțiunea 1 para. 12 din Legea privind presa). Răspunderea penală pentru astfel de infracțiuni este determinată potrivit legii penale generale, în măsura în care nu se derogă sau nu se adaugă la alte dispoziții speciale din Legea privind presa (secțiunea 28 din Legea privind presei).

28. Legea privind presa prevede sancțiunea specială a confiscării (*Einziehung*) publicației în cauză (secțiunea 33). Confiscarea poate fi ordonată adiacent la orice altă sancțiune obișnuită prevăzută de Codul Penal (secțiunea 33 para. 1).

În cazul în care urmărirea penală sau condamnarea oricărei persoane pentru comiterea unei infracțiuni nu este posibilă, confiscarea poate fi ordonată și separat, în așa-numita procedură „obiectivă” pentru închiderea unei publicații, așa cum o prevede secțiunea 33 para. 2 din Legea privind presa, în virtutea căreia:

„Confiscarea trebuie ordonată în procedura separată la cererea procurorului în cazul în care o publicație de presă îndeplinește condițiile definiției obiective a infracțiunii și dacă urmărirea penală a unui particular nu poate fi asigurată sau condamnarea unei asemenea persoane este imposibilă din motive care se opun intervenirii pedepsei ...”

29. Sechestrul (*Beschlagnahme*) unei publicații în așteptarea deciziei cu privire la confiscare poate fi efectuat potrivit secțiunii 36 din Legea privind presa, care prevede următoarele:

„1. Instanța poate ordona sechestrul exemplarelor unei opere plănuită a fi distribuite prin publicarea în presă dacă se presupune că va fi ordonată confiscarea în temeiul secțiunii 33 și în cazul în care consecințele negative ale unui asemenea sechestr nu sunt disproporționate raportat la interesele legitime servite acolo. Cu toate acestea, sechestrul nu poate fi efectuat în cazul în care pot fi servite asemenea interese legitime prin publicarea unui anunț privind inițierea procedurilor penale.

2. Sechestrul presupune inițierea simultană a procedurilor penale sau a procedurii obiective privind un delict de presă și o cerere expresă în acest sens făcută de către procuror sau de către reclamant în proceduri separate.

3. Decizia care ordonă sechestrul menționează pasajul sau partea din opera publicată și presupune infracțiune care a condus la luarea acestei măsuri ...

4-5. ...”

30. Urmărirea penală a delictelor de presă și procedura obiectivă își au temeiul în dreptul procedural penal comun. Cu toate că în procedura obiectivă proprietarul sau editorul operei publicate nu poate fi acuzat de

comiterea infracțiunii, acesta este tratat ca parte a procesului, în virtutea secțiunii 41 para. 5, care prevede următoarele:

„[În procedurile penale sau în procedura obiectivă privind un delict de presă] proprietarul de presă (editorul) este chemat la audieri. El are drepturile unui acuzat; el este în special îndrituit la aceleași apărări ca ale acuzatului și poate ataca hotărârea în apel ...”

PROCEDURA DIN FAȚA COMISIEI

31. Asociația reclamantă a sesizat Comisia pe 6 octombrie 1987. Aceasta s-a plâns de încălcarea articolului 10 (art. 10) din Convenție.

32. Pe 12 aprilie 1991, Comisia a declarat cererea (no. 13470/87) admisibilă.

În raportul său adoptat pe 14 ianuarie 1993 (articolul 31) (art. 31), Comisia a exprimat opinia potrivit căreia în speță a existat o încălcare a articolului 10 (art. 10):

(a) cu privire la sechestrul aplicat filmului (nouă voturi la cinci);

(b) cu privire la confiscarea filmului (treisprezece voturi la unul).

Textul integral al opiniei Comisiei și al celor trei opinii disidente conținute de raport este reprodus ca anexă la prezenta hotărâre *.

CONCLUZIILE PREZENTATE CURȚII

33. În memoriul său, Guvernul i-a solicitat Curții

„să respingă cererea ca inadmisibilă în temeiul articolului 27 para. 3 (art. 27-3) din Convenție pentru nerespectarea regulii de șase luni prevăzută de articolul 26 (art. 26) din Convenție, sau, în mod alternativ, să statueze că nu a existat o încălcare a articolului 10 (art. 10) din Convenție în privința sechestrului și a confiscării de după a filmului”.

34. La audieri, reclamanta a cerut Curții să

„decidă în favoarea asociației reclamante și să constate că sechestrul și confiscarea filmului au venit în contradicție cu obligațiile Republicii Austria decurgând din articolul 10 (art. 10) din Convenție, precum și acordarea unei reparații echitabile către asociația reclamantă, așa cum se prevede”.

* Nota Grefei. Din motive practice, anexa va figura doar în versiunea tipărită a hotărârii (volumul 295-A din Seria A – Publicațiile Curții), un exemplar al raportului Comisiei putând fi obținut de la Grefă.

ÎN DREPT

I. OBIECȚIILE PRELIMINARE ALE GUVERNULUI

35. Guvernul a reiterat că cererea, introdusă pe 6 octombrie 1987 (a se vedea paragraful 31 de mai sus), a fost depusă la Comisie după expirarea celor șase luni – termen-limită – prevăzute de articolul 26 (art. 26) din Convenție, care prevede următoarele:

„Comisia poate examina cauza doar dacă ... într-o perioadă de șase luni de la data la care a fost comunicată hotărârea definitivă.”

În primul rând, acesta a susținut că asociația reclamantă (OPI) era „parte” doar în procedurile legate de sechestrul asupra filmului, nu și în cele privind confiscarea. Hotărârea definitivă națională a fost așadar cea a Curții de Apel din Innsbruck, care a confirmat ordonanța privind aplicarea sechestrului (30 iulie 1985).

Ca alternativă, Guvernul a subliniat că distribuitorul filmului, compania „Czerny”, fiind singura deținătoare a drepturilor privind unicul exemplar al filmului, a consimțit la distrugerea sa înainte de prima audiere din cadrul „procedurii obiective” din fața Tribunalului Regional din Innsbruck. Această instanță a dispus, în fapt, confiscarea filmului pe 10 octombrie 1986. Întrucât compania „Czerny” nu a atacat ordonanța, Guvernul a susținut că trebuie ținut cont de hotărârea definitivă de la nivel național.

Acceptarea unei alte poziții ar consimți faptul că cererea era prescrisă.

A. Dacă Guvernul este privat să utilizeze de argumentul său alternativ

36. Delegatul Comisiei a sugerat faptul că Guvernul ar trebui considerat privat în a-și invoca argumentul alternativ, care nu a fost menționat în fața Comisiei în etapa admisibilității. În opinia sa, împrejurarea că Guvernul a invocat o excepție bazată pe limita de timp a celor șase luni în baza articolului 26 (art. 26) nu ar trebui considerat ca fiind suficient, din moment ce argumentul adus atunci se baza pe fapte diferite de cele aduse acum în discuție.

37. Curtea ia notă de excepțiile de acest gen dacă și din moment ce statul pârât le-a ridicat suficient de clar în fața Comisiei în măsura în care natura și circumstanțele lor o permiteau. Acest lucru trebuia făcut în mod normal în etapa examinării inițiale a admisibilității (a se vedea, printre multe alte autorități, hotărârea *Bricmont c. Belgiei* din 7 iulie 1989, Seria A nr. 158, p. 27, para. 73).

Deși Guvernul a invocat regula celor șase luni în fața Comisiei, acesta s-a bazat doar pe hotărârea Curții de Apel din Innsbruck, de pe 30 iulie 1985. Nimic nu l-a împiedicat să invoce argumentul alternativ în același timp. Rezultă că acesta este privat de a face acest lucru în fața Curții (a se vedea,

ca ultimă autoritate, hotărârea *Papamichalopoulos și alții c. Greciei* din 24 iunie 1993, Seria A nr. 260-B, p. 68, para. 36).

B. Dacă principalul argument al Guvernului este întemeiat

38. Argumentul Guvernului are în vedere lipsa calității de „victimă” a OPI, în cazul confiscării filmului, nu și în cazul sechestrului asupra acestuia.

39. Persoanele pot invoca propriu-zis calitatea de „victimă” a unei încălcări a drepturilor lor protejate de Convenție dacă au fost direct afectate de măsurile pretinse a constitui încălcări (a se vedea, *inter alia* și *mutatis mutandis*, hotărârea *Norris c. Irlandei* din 26 octombrie 1988, Seria A nr. 142, pp. 15-16, para. 31, și hotărârea *Open Door și Dublin Well Woman c. Irlandei* din 29 octombrie 1992, Seria A nr. 246, p. 22, para. 43).

40. Deși asociația reclamantă nu era deținătoarea drepturilor de autor sau a exemplarului de film confiscat, aceasta a fost direct afectată prin decizia confiscării, care a avut drept efect imposibilitatea de a proiecta filmul în propriul ei cinematograf din Innsbruck sau, într-adevăr, oriunde în Austria. În plus, sechestrul a reprezentat o măsură provizorie a cărei legalitate a fost confirmată prin decizia confiscării; cele două nu pot fi separate. În fine, nu este lipsit de importanță faptul că administratorul asociației reclamante figurează în hotărârea Tribunalului Regional din 10 octombrie 1986 cu privire la procedura confiscării ca „parte interesată posibil răspunzătoare” (a se vedea paragraful 15 de mai sus).

Asociația reclamantă poate invoca astfel în mod valid calitatea de „victimă” a confiscării filmului, ca și în cazul sechestrului acestuia.

41. Din cele menționate mai sus reiese că „hotărârea definitivă” în sensul articolului 26 (art. 26) a fost hotărârea dată de Curtea de Apel din Innsbruck de pe 25 martie 1987 și comunicată OPI pe 7 aprilie (a se vedea paragraful 17 de mai sus). În conformitate cu practica sa uzuală, Comisia a decis că cererea, introdusă în interiorul celor șase luni care au curs de la ultima dată, a fost depusă în termenul prevăzut. Prin urmare, excepția preliminară a Guvernului trebuie respinsă.

II. PRESUPUSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 10 (art. 10)

42. Asociația reclamantă a susținut că sechestrul și confiscarea ce a urmat a filmului *Das Liebeskonzil* a dat naștere unor încălcări ale dreptului ei la libertatea de exprimare, așa cum este garantată de articolul 10 (art. 10) din Convenție, care prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la libertate de exprimare. Acest drept include libertatea de opinie și libertatea de a primi sau a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică Statele să supună societățile de radiofuziune, cinematografie sau televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercițarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege care, într-o societate democratică, constituie măsuri necesare pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății, a moralei, a reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea informațiilor confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.”

A. Dacă au existat „ingerințe” în libertatea de exprimare a asociației reclamante

43. Cu toate că în fața Comisiei Guvernul a recunoscut existența unei ingerințe în exercitarea dreptului la libertatea de exprimare de către asociația reclamantă numai în privința sechestrului aplicat asupra filmului și deși a punctat același lucru în excepția sa preliminară (a se vedea paragraful 35 de mai sus), în fața Curții nu s-a mai pus problema dacă, odată respinsă excepția preliminară, atât sechestrul, cât și confiscarea constituiau asemenea ingerințe.

Astfel de ingerințe vor atrage încălcarea articolului 10 (art. 10) dacă nu satisfac cerințele paragrafului 2 (art. 10-2). Curtea trebuie așadar să examineze la rândul ei dacă ingerințele erau „prevăzute de lege”, dacă urmăreau un scop legitim prevăzut de acel paragraf (art. 10-2) și dacă erau „necesare într-o societate democratică” pentru atingerea acelui scop.

B. Dacă ingerințele erau „prevăzute de lege”

44. Asociația reclamantă a negat că ingerințele erau „prescrise de lege”, invocând faptul că secțiunea 188 din Codul Penal austriac a fost greșit aplicată. În primul rând, în opinia sa era îndoielnic dacă o operă de artă având de-a face într-o manieră satirică cu persoane sau obiecte ale venerației religioase puteau fi privite vreodată ca „peiorative sau jignitoare”. În al doilea rând, indignarea nu putea fi „justificată” în cazul persoanelor care au consimțit în mod liber să vadă filmul sau care au decis să nu o facă. În al treilea rând, dreptului la libertatea artei, așa cum este garantat de articolul 17 a din Legea Fundamentală, nu i s-a dat o însemnătate suficientă.

45. Curtea reiterează că ține mai întâi de autoritățile naționale, și anume de instanțe, să interpreteze și să aplice dreptul național (a se vedea, ca cea mai recentă autoritate, hotărârea *Chorherr c. Austriei* din 25 august 1993, Seria A nr. 266-B, p. 36, para. 25).

Instanțele din Innsbruck au trebuit să găsească un echilibru între dreptul la libertatea artei și dreptul la respectarea convingerilor religioase, așa cum este garantat acesta de articolul 14 din Legea Fundamentală. Curtea, ca și Comisia, consideră că nu i-au fost prezentate motive pentru a reține că dreptul austriac a fost greșit aplicat.

C. Dacă ingerința a avut un „scop legitim”

46. Guvernul a susținut că sechestrul și confiscarea filmului aveau ca scop „protejarea drepturilor altora”, și anume dreptul celorlalți de a le fi respectate sentimentele religioase, precum și „prevenirea dezordinii”.

47. Așa cum a subliniat Curtea în hotărârea *Kokkinakis c. Greciei* din 25 mai 1993 (Seria A no. 260-A, p. 17, para. 31), libertatea de gândire, de conștiință și de religie, salvagardată de articolul 9 (art. 9) din Convenție, este una dintre temeliile unei „societăți democratice” în înțelesul Convenției. Aceasta este, în dimensiunea sa religioasă, unul dintre elementele vitale care formează identitatea credincioșilor și concepția lor de viață.

Cei care aleg să-și exercite libertatea de a-și manifesta religia, indiferent dacă fac acest lucru în calitate de membri ai unei majorități sau minorități religioase, nu se pot aștepta în mod rezonabil la a fi scutiți de orice critică. Aceștia trebuie să tolereze și să accepte negarea de către terți a convingerilor lor religioase și chiar propagarea de către alții a unor doctrine ostile credinței lor. Cu toate acestea, modul în care convingerile și doctrinele religioase sunt îngrădite sau interzise este o chestiune care poate angaja responsabilitatea statului, în special responsabilitatea de a asigura pașnica exercitare a dreptului garantat de articolul 9 (art. 9) pentru practicanții acelor convingeri și doctrine. Într-adevăr, în cazurile extreme, efectul anumitor metode de îngrădire sau interzicere a convingerilor religioase poate fi de o asemenea amploare încât să-i inhibe pe cei cu asemenea convingeri în a-și exercita libertatea de a le avea și a le exprima.

În hotărârea *Kokkinakis*, Curtea a reținut, în contextul articolului 9 (art. 9), că statele pot considera în mod legitim a fi necesar să se ia măsuri menite să reprime anumite forme de conduită, inclusiv diseminarea de informații și idei, considerate incompatibile cu respectul pentru libertatea de gândire, de conștiință și de religie a altora (ibid., p. 21, para. 48). Respectul pentru sentimentele religioase ale credincioșilor, garantat de articolul 9 (art. 9), poate fi considerat în mod legitim a fi încălcat prin portretizarea provocatoare a obiectelor de venerație religioasă; și asemenea portretizări pot fi privite ca fiind încălcări malițioase ale spiritului toleranței, care trebuie să constituie de asemenea o caracteristică a societății democratice. Convenția trebuie citită ca un întreg și deci interpretarea și aplicarea articolului 10 (art. 10) în prezenta cauză trebuie să fie în armonie cu logica textului convențional (a se vedea, *mutatis mutandis*, hotărârea *Klass and Others c. Germaniei* din 6 septembrie, Seria A nr. 28, p. 31, para. 68).

48. Măsurile contestate se bazează pe secțiunea 188 din Codul Penal austriac, destinată a suprima comportamentul îndreptat împotriva obiectelor de venerație religioasă cum este cel de natură să provoace o „indignare justificată”. Reiese că scopul acestora a fost să protejeze dreptul cetățenilor de a nu fi insultați în sentimentele lor religioase prin exprimarea publică a viziunilor altor persoane. De asemenea, luând în considerare termenii în

care au fost redactate hotărârile instanțelor austriece, Curtea admite că măsurile contestate au urmărit un scop legitim în temeiul articolului 10 para. 2 (art. 10-2), și anume „protejarea drepturilor altora”.

D. Dacă sechestrul și confiscarea au fost „necesare într-o societate democratică”

1. Principii generale

49. Așa cum a statuat-o Curtea în mod constant, libertatea de exprimare constituie unul dintre elementele de bază esențiale ale unei societăți democratice, una dintre condițiile primordiale pentru progresul și dezvoltarea fiecăruia. Sub rezerva articolului 10 paragraful 2 (art. 10-2), aceasta nu este aplicabilă doar „informațiilor” sau „ideilor” primite în mod favorabil sau privite ca fiind inofensive ori ca niște chestiuni ce merită indiferența, ci, de asemenea, și celor care șochează, ofensează sau deranjează statul sau orice segment al populației. Acestea sunt cerințele pluralismului, ale toleranței și ale spiritului deschis fără de care nu există „societate democratică” (a se vedea, în special, hotărârea *Handyside c. Regatul Unit* din 7 decembrie 1976, Seria A nr. 24, p. 23, para. 49).

Cu toate acestea, așa cum este prevăzut în chiar articolul 10 para. 2 (art. 10-2), cel care își exercită drepturile și libertățile consacrate în primul paragraf al articolului (art. 10-1) își asumă „îndatoririle și responsabilitățile”. Printre acestea – în contextul opiniilor și convingerilor religioase – poate fi inclusă în mod legitim obligația de a evita pe cât posibil exprimările ofensive neîntemeiate la adresa altora, deci, încălcarea drepturilor acestora, și care, prin urmare, nu contribuie la nicio formă de dezbateră publică în stare să promoveze progresul în cadrul relațiilor umane.

Așa fiind, de principiu, sancțiunea sau chiar prevenirea atacurilor nepotrivite la adresa obiectelor de venerație religioasă poate fi considerată necesară în anumite societăți democratice, cu condiția ca orice „formalitate”, „condiție”, „restricție” sau „pedeapsă” impusă să fie proporțională cu scopul legitim urmărit (a se vedea hotărârea *Handyside* sus-menționată, *ibid.*).

50. Ca și în cazul „moralei”, nu se poate discerne în întreaga Europă o concepție uniformă a semnificației religiei în societate (a se vedea hotărârea *Müller și alții c. Elveției* din 24 mai 1988, Seria A nr. 133, p. 20, para. 30, și p. 22, para. 35); chiar și într-un singur stat, asemenea concepții pot varia. Din acest motiv, nu este posibil să se ajungă la o definiție comprehensivă a ceea ce constituie o ingerință permisă în exercițiul dreptului la libertatea de exprimare când o atare exprimare este direcționată împotriva sentimentelor religioase ale altora. Este lăsată așadar o anumită marjă de apreciere pentru autoritățile naționale în stabilirea existenței și a întinderii necesității unei asemenea ingerințe.

Cu toate acestea, marja de apreciere a autorităților nu este nelimitată. Ea merge mână în mână cu controlul convențional, domeniul ei de aplicare variind potrivit cu circumstanțele. În cazurile precum cel de față, unde există ingerințe în exercițiul libertăților garantate de articolul 10 para. 1 (art. 10-1), controlul trebuie să fie unul strict, dată fiind importanța libertăților în cauză. Necesitatea oricărei restricții trebuie să fie stabilită de o manieră convingătoare (a se vedea, ca autoritatea cea mai recentă, hotărârea *Informationsverein Lentia și alții c. Austriei* din 24 November 1993, Seria A nr. 276, p. 15, para. 35).

2. Aplicarea principiilor de mai sus

51. Filmul pus sub sechestru și apoi confiscat prin hotărârile instanțelor austriece era făcut după o piesă de teatru, însă Curtea va analiza doar producția de film în cauză.

(a) Sechestrul

52. Guvernul a susținut sechestrul aplicat filmului dat fiind caracterul său ofensiv la adresa religiei creștine, în special la adresa romano-catolicismului. Acesta a menționat că introducerea în piesa originală a situației din procesul autorului ei din 1895 a servit de fapt pentru consolidarea naturii anti-religioase a filmului, care a sfârșit cu o denunțare violentă și abuzivă a ceea ce era prezentat drept moralitate catolică.

Prin urmare, Guvernul a subliniat rolul religiei în viața de zi cu zi a locuitorilor Tyrolului. Proporția credincioșilor romano-catolici în toată populația Austriei era deja una considerabilă – 78% – iar în rândul tirolienilor era chiar mai mare de 87%.

În consecință, cel puțin la momentul faptelor, exista o nevoie socială apăsătoare pentru menținerea păcii religioase; era necesar să se protejeze ordinea publică de conținutul acelui film, iar instanțele din Innsbruck nu și-au depășit marja de apreciere în această privință.

53. Asociația reclamantă a susținut că a acționat într-un mod responsabil raportat la evitarea ofenselor nejustificate. Aceasta a menționat că a planificat proiecția filmului în propriul ei cinematograf, unde membrii publicului aveau acces doar după ce plăteau o taxă; mai mult, publicul ei consta întru totul din persoane manifestând un anumit interes pentru cultura progresistă. În fine, în conformitate cu legislația tiroleză în vigoare relevantă, persoanele sub șaptesprezece ani nu aveau acces la film. Așadar, nu exista pentru nimeni pericolul real de a fi expus unor materiale supărătoare în contra voinței lor.

Comisia a fost de acord cu această poziție în substanța sa.

54. Curtea reține întâi de toate că, deși accesul în sine la cinematograf, pentru a viziona filmul, era supus unei plăți în vederea admiterii și unei limite de vârstă, filmului i-a fost făcută publicitate pe scară largă. Exista o cunoaștere suficientă din partea publicului în privința subiectului și

conținutului de bază ale filmului pentru a se da un indiciu clar asupra naturii sale; din aceste motive, proiecția propusă a filmului trebuie considerată a fi fost o exprimare „publică” suficientă pentru a aduce ofense.

55. Problema ridicată în fața Curții presupune cântărirea intereselor conflictuale ale exercitării a două libertăți fundamentale garantate de Convenție, și anume dreptul asociației reclamante de a împărtăși publicului viziuni controversate și, implicit dreptul persoanelor interesate de a cunoaște aceste viziuni, pe de o parte, și dreptul altor persoane la respectul cuvenit libertății lor de gândire, de conștiință și de religie, pe de altă parte. În acest sens trebuie să se țină seama de marja de apreciere lăsată autorităților naționale, a căror sarcină, într-o societate democratică, este să ia în considerare, în limitele competenței lor, interesele comunității în ansamblu.

56. Ordonând sechestrul și apoi confiscarea filmului, instanțele austriece au reținut că acesta a reprezentat un atac abuziv la adresa confesiunii romano-catolice, potrivit concepției publicului tirolez. Hotărârile acestora au arătat că era vorba despre libertatea de exprimare artistică, garantată de articolul 10 (art. 10) din Convenție (a se vedea hotărârea *Müller și alții* la care s-a făcut referire mai sus, p. 22, para. 33) și pentru care articolul 17a din Legea Fundamentală austriacă prevedea o protecție specială. Acestea nu au considerat că a sa calitate de operă de artă sau de contribuție la dezbateră publică din societatea austriacă au depășit acele caracteristici ce îl făceau să fie privit ca deosebit de ofensiv pentru publicul larg aflat sub jurisdicția lor. După vizionarea filmului, instanțele de judecată au reținut existența unei portretizări provocatoare a lui Dumnezeu-Tatăl, a Fecioarei Maria și a lui Iisus Hristos (a se vedea paragraful 16 de mai sus). Conținutul filmului (a se vedea paragraful 22 de mai sus) nu poate fi considerat ca lipsit de criticile făcute prin concluziile instanțelor austriece.

Curtea nu poate face abstracție de faptul că majoritară în rândul tirolezilor este confesiunea romano-catolică. În vederea aplicării sechestrului asupra filmului, autoritățile austriece au acționat pentru a asigura pacea religioasă în acea regiune și pentru a preveni situația în care unele persoane s-ar simți obiect al atacurilor la adresa convingerilor lor religioase de o manieră nejustificată și ofensatoare. Ține în primul rând de autoritățile naționale, care sunt mai bine poziționate decât judecătorul internațional, să evalueze nevoia unei asemenea măsuri în lumina situației existente la nivel local într-un moment dat. În toate circumstanțele prezentei cauze, Curtea nu consideră că acțiunile autorităților austriece pot fi considerate ca depășind marja de apreciere ce le-a fost conferită în acest sens.

Prin urmare, nu poate fi constatată vreo încălcare a articolului 10 (art. 10) în privința măsurii aplicării sechestrului în cauză.

(b) Confiscarea

57. Raționamentul de mai sus este aplicabil și măsurii confiscării, el determinând fundamentul legalității măsurii sechestrului și fiind continuarea firească a acesteia, în temeiul dreptului austriac.

Articolul 10 (art. 10) nu poate fi interpretat ca interzicând măsura confiscării în interes public a bunurilor a căror folosire a fost declarată în mod legal ca fiind ilicită (a se vedea hotărârea *Handyside* la care s-a făcut referire mai sus, p. 30, para. 63). Deși confiscarea a condus la imposibilitatea permanentă a proiecției filmului oriunde în Austria, Curtea consideră că măsurile luate nu au fost disproporționate raportat la scopul legitim urmărit și că, prin urmare, autoritățile naționale nu și-au depășit marja de apreciere în această privință.

Așadar, nu a existat o încălcare a articolului 10 (art. 10) nici în privința măsurii confiscării.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA

1. Reține, în unanimitate, că Guvernul este împiedicat să ridice excepția preliminară alternativă;
2. Respinge, în unanimitate, excepția preliminară de bază a Guvernului;
3. Reține, cu șase voturi la trei, că nu a existat vreo încălcare a articolului 10 (art. 10) din Convenție nici în privința măsurii sechestrului și nici în cea a confiscării filmului.

Redactată în limbile engleză și franceză, și pronunțată în ședința publică din 20 septembrie 1994 din Palatul Drepturilor Omului, Strasbourg.

Rolv RYSSDAL
Președinte

Herbert PETZOLD
Grefier supleant

În conformitate cu articolul 51 para. 2 (art. 51-2) din Convenție și cu regula 53 para. 2 din Regulamentul Curții, la prezenta hotărâre se anexează opinia disidentă a dnei Palm, dl Pekkanen și dl Makarczyk.

R. R.
H. P.